



10.12.2024

Sisäministeriö

Sisäministeriön lausuntopyyntö asiassa VN/1108/2023

Valtiovarainministeriön lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Sisäministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriön lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitos saisi toimivaltuuden estää ja selvittää rajavalvonnan, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tai Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittamisen yhteydessä ihmiskaupparikoksia ilman liityntää laittoman maahantulon järjestämiseen. Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin lisättäisiin rajavalvonnan, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tai Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittamisen yhteydessä havaittu rahanpesu tai rahanpesurikkomus silloin, kun epäillyn rikoksen esirikos on Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluva rikos taikka kätkemisrikoksen esirikos.

Televalvonnan, muun peitellyn tiedonhankinnan kuin peitellyn tiedonhankinnan tietoverkossa ja henkilön teknisen seurannan toimivaltuuksien rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi ehdotetaan laajenevan kaikkiin sellaisiin Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin, jonka enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, lukuun ottamatta virka- ja sotilasrikoksia, laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvää panttivangin ottamista, törkeää ampuma-aserikosta sekä rajavartiioviranomaiseen kohdistuvista rikoksista virkamiehen väkivaltaista vastustamista, törkeää lahjuksen antamista ja yleisvaarallisia rikoksia.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toimivaltuuksia. Lisäksi Rajavartiolaitokselle ehdotetaan oikeutta toteuttaa ohjattua tietolähdetoimintaa.

Muutoksilla parannettaisiin Rajavartiolaitoksen rikoksen estämis- ja selvittämiskykyä ja vastattaisiin Rajavartiolaitoksen muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksiin yhä vahvemmin kansainvälistyvän ja

tietoverkoissa tapahtuvan tai sähköisiä palveluja hyväksi käyttävän rikollisuuden torjumiseksi.

Valtiovarainministeriö pitää ehdotettuja muutoksia yleisesti kannatettavina ja perusteltuina, mutta haluaa esittää seuraavat huomiot esityksen Tullin toimintaan liittyvistä vaikutuksista ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (609/2019, tiedonhallintalaki) huomioimisesta.

Vaikutukset Tullin toimintaan

Tulli on esittänyt huolensa esityksen vaikutuksista Tullin rikostorjunnalle ja sen rahanpesurikosten tutkinnalle tapauksissa, joissa tutkinta on saanut alkunsa käteisen rahan kuljettamiseen liittyvästä tarkastushavainnosta. Tulli on viitannut asiassa rahanpesudirektiivin myötä muuttuneeseen syyte- ja oikeuskäytäntöön, jossa rahanpesun yksilöityä esirikosta ei ole ollut enää tarpeen osoittaa. Asia on merkityksellinen siksi, että vaikka Rajavartiolaitoksen oikeus tutkia rahanpesurikoksia on esitetty HE-luonnoksessa rajattavaksi esirikosten osalta vain tiettyihin Rajavartiolaitoksen toimivaltaan kuuluviin rikoksiin, voi esirikosten määrittäminen olla mahdotonta joissakin niissä käytännön tilanteissa, jossa Rajavartiolaitos tapaisi huomattavan summan käteistä rahaa rajavalvonnan yhteydessä. HE-luonnoksen perusteella voi saada sellaisen käsityksen, että Rajavartiolaitos siirtäisi jutun säännönmukaisesti poliisille tutkittavaksi, jos Rajavartiolaitos toteaisi, ettei sillä ole toimivaltaa tutkia rikosta. Tullista saadun tiedon mukaan Rajavartiolaitos on näissä tilanteissa vakiintuneesti yhteydessä Tulliin, joka sitten tekee harkinnan tarpeellisista jatkotoimista, esimerkiksi käteisvarojen haltuunotosta tai esitutinnan aloittamisesta ja takavarikosta.

Tulli onkin esittänyt, että HE-luonnosta tarkennettaisiin näiltä osin siten, että ellei Rajavartiolaitoksen tarkastuksen yhteydessä tavatun käteisen rahan osalta ole selvää, että asia kuuluu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan (Rajavartiolaitoksen toimivaltaan kuuluva esirikos osoitettu), käteisen rahan kuljettamiseen liittyvän rahanpesuepäilyn tutkii vakiintuneen käytännön mukaisesti edelleen Tulli, jolle Rajavartiolaitoksen tulisi siirtää jutun jatkotoimenpiteet ja mahdollinen esitutkinta.

Valtiovarainministeriö pitää Tullin ehdotusta hyvin perusteltuna ja kannatettavana.

Tiedonhallintalain huomioiminen

Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, että tiedonhallintalain 8 §:n 2 momentin mukaan toimialasta vastaavan ministeriön on laadittava tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin mukainen arviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin, minkä lisäksi ministeriön on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon.

Hallituksen esityksen luonnoksessa on lainsäädännön muutosten taloudellisissa vaikutuksissa (kappale 4.2.2) on mainittu, että Rajavartiolaitos käyttää salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen kirjaamisessa ja hallinnoimisessa poliisin ylläpitämiä järjestelmiä, johon esitetyillä muutoksilla ei olisi sanottavia kustannusvaikutuksia. Lausunnolla olevassa hallituksen esityksen luonnoksessa ei ole otettu kantaa tai arvioitu Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa saatujen tietojen esityksen mukaisten, laajempien toimivaltuuksien mukaisen tiedonhallinnan kustannusvaikutuksia viranomaisten ao. toimintaan liittyvien tietojärjestelmien tiedonkäsittelyn ja -vaihdon mahdollisiin muutoksiin.

Laajemman tiedonhallinnan viranomaisten tietojärjestelmiin aiheuttamat muutokset tulisi arvioida ja joko todeta kustannusvaikutukset hallituksen

esityksessä tai vaihtoehtoisesti mainita, jos muutosten osalta ei aiheudu tietojärjestelmien muutosvaikutuksia. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ei selkeästi ole arvioitu mahdollisia toimintaan tai tietojärjestelmiin kohdistuvien muutosten vaikutuksia tiedonhallintaan, kuten tietoaaineistoihin, tietojen saantiin ja luovutuksiin tai asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon.

Esitetyllä lainsäädännön muutoksilla voi päätellä luonnoksen mukaan olevan vaikutusta viranomaisten tietojärjestelmien lisäksi myös viranomaisten tehtäviin sekä uudistuksen kautta lisääntyneeseen viranomaisten väliseen yhteistyöhön ja tietojen vaihtoon. Näillä muutoksilla voi olla ehdotetun säännöksen yhteydessä mainittujen viranomaisten toiminnan lisäksi vaikutuksia esimerkiksi muutoksen perusteella tallennettavien tietojen käsittelyyn, metatietoihin ja tietoturvasuuteen.

Valtiosihteeri
kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, ylijohdaja

Terhi Järvikare

VN/1108/2023-VM-14

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: